

LIVET

Plast

Plast – hjälpsam och giftig
Vinn på att återvinna
Plastbanta!
Skaparen Bea Szenfeld

*Må din väg gå dig till mötes
och må vinden vara din vän
och må solen värma din kind
och må regnet vattna själens jord
och tills vi möts igen må Gud hålla,
hålla dig i sin hand.*

Orden i psalm nr 947, om vår relation till naturen och till Gud, kommer från den keltiska ön Iona i Skottland. Där har munkar ända

sedan 500-talet haft med naturens element i sin poesi, andlighet och uttrycksätt om Gud.

För mig är det en religiös upplevelse att åka skidor i djupsnö på 3 000 meters höjd i Alperna. Det är hänförande vackert och jag känner att jag är en liten del av något storslaget.

Jag är, liksom många andra, fascinerad av skapelsen och jag känner en helighet i naturen.

Det här numret av Livet handlar om plast. Ett mångsidigt material som underlättar våra liv och är livsviktigt för oss inom exempelvis sjukvården. Men det är också ett material som inte kan brytas ner, som ibland är giftigt och som skräpar ner och orsakar stora skador och död i hav och på land.

Vi har alla ett ansvar för att få stopp på den miljöförstöring som pågår. I Danderyds församling ligger vi i framkant med vårt arbete för att bli miljödiplomerade enligt FNs globala mål. Jag menar att det finns en kraft i att även kyrkan tar ansvar och jobbar för att vi ska ta bättre hand om vår natur.

Det har inte alltid varit så. Vi kommer ur en historia där kyrkan har fokuserat på människans frälsning och hoppet om evigheten. Teologin har handlat främst om den enskilda människans relation till vår frälsare på en individuell nivå. Med tiden har teologin utvecklats och idag har Svenska kyrkan en helhetssyn där det andliga och det världsliga – skaparen och skapelsen – hör ihop. Kyrkan utgår som alltid ifrån Kristus och Gud, men även ifrån skapelsen.

Vi människor är Guds medarbetare. Vi har ett ansvar för att upprätta ett hållbart liv på den här planeten som vi är satta att vårda.

*Staffan Hellgren
Kyrkoherde och kontraktsprost*

Följ oss också på Facebook, vi heter **danderydsförsamling**

LIVET I DANDERYD NR 2 2018

Redaktion

Staffan Hellgren, kyrkoherde
staffan.hellgren@svenskakyrkan.se

Christina Högberg, kommunikatör
christina.hogberg@svenskakyrkan.se

Ansvarig utgivare

Staffan Hellgren, kyrkoherde
staffan.hellgren@svenskakyrkan.se

Design&produktion

Lind Lewin kommunikation, lindlewin.se

Redaktör

Mia Sjöström

Skribenter

Mia Sjöström, Petter Karlsson

Omslagsbild

Lotta Kühlhorn

Fotografer

Elliot Elliot, Anders Thessing

Tryckeri

Stockholms Lito Grafiska AB, Danderyd

Svenska kyrkan

DANDERYDS FÖRSAMLING

danderydsförsamling.se

Öppettider

Församlingsexpeditionen:

Mån–fre: 9.00 – 16.00.

(Vecka 27-31: mån–fre 9.00 – 15.00.)

Kyrkogårdsförvaltningen:

Mån–fre 9.00 – 15.00.

Växel, tel 08-568 957 00.

Mån–fre 9.00 – 12.00 och 13.00 – 17.00.

Bokning av dop, vigsel, begravning:

Mån–tors 9.00 – 12.00, 13.00 – 15.00.

Tel 08-568 957 10.

Bokning av församlingsgårdar:

Mån–tors 9.00 – 12.00, 13.00 – 15.00.

Tel 08-568 957 35.

Utställning Församlingens Hus

Hybrid 26 april – 8 juni

En utställning av industridesigner och konstnären Benjamin Myrén-Kurpatow som låter olika abstrakta stilar mötas.

**Tre generationer
14 juni – 7 september**

Sommarutställning med Chinna Giertz, Linn Nyström och Smilla Hagman. Tre kvinnor med olika uttryck. Akvarell, akryl och mixed media. Vernissage torsdag 14 juni 17.00-19.00.

Bättre bevatning

5000 meter ledning och 54 nya bevattningsventiler. I sommar blir växtligheten på Djursholms begravningsplats extra frodig tack vare ett nytt bevattningsssystem. Under arbetet kommer det att vara begränsad framkomlighet vilket vi hoppas alla har förståelse för.

Konfirmation – en upplevelse för livet

Konfirmandtiden är en chans att lära känna nya vänner och tillsammans fundera över viktiga och spännande frågor. Du får lära dig mer om kristen tro, om hur andra tänker och kanske lite mer om dig själv. Det är en mycket speciell tid.

Alla konfirmandgrupper åker på läger, men olika länge och på olika vis. Det ger en unik möjlighet att ha kul ihop och lära känna varandra på riktigt.

Konfirmationsalternativen riktar sig till dig som är född 2004 eller går i årskurs 8. Om du är född 2003 är du också varmt välkommen.

www.konfirmandidanderyd.se

Åk med till Västerås

Bussutflykt med Djursholms kyrkliga arbetskrets till Västerås domkyrka och slott, måndag 21 maj. Kostnad 400 kr för bussresa, inträde, guidning och lunch. Anmälan: Astrid Roos Ydell 08-753 12 25.

Hallå där

**Kristin Molander, präst
i Danderyd.**

I maj får Svenska kyrkan en ny kyrkohandbok. Här finns böner, texter, liturgiska sånger och ordningar för gudstjänster, dop, vigsel, begravningar med mera.

Vad är nytt?

– Den innehåller fler bibeltexter, fler böner, mer varierad musik. Man kan välja fler delar inom gudstjänstens helhet.

Varför behövs en ny kyrkohandbok?

– Det handlar främst om att vårt sätt att uttrycka oss förändras hela tiden. Språket, musiken och tilltalet. Själva sakinnehållet, teologin, och delarna i nya handboken är däremot desamma som tidigare. Det är formerna som förändras. Den senaste handboken kom 1986 och den ersatte den från 1941.

Vad har blivit bättre?

– Balansen mellan tradition och förändring. Nu kan man få en bredare förståelse och känsla av Gud och kan välja mellan den klassiska kyrkomusiken och nykomponerad musik. Gudstjänster firas i så olika lokaler – det som känns helt rätt i en katedral kan bli märkligt i en landsortskyrka. Nya handboken ger möjlighet att anpassa formerna efter vilka som möts var.

Plastic

TEXT MIA SJÖSTRÖM

FOTO ELLIOT ELLIOT

Fantastic

Lätt, billig, rostfri och formbar. Plast är ett användbart material som kan göra stor nytta. Men – de flesta plaster är inte nedbrytbara och en del är även giftiga.

– **PROBLEMATIKEN** med plast i naturen har funnits länge, men den förvärras varje år. Det beror på att den plast som redan finns där inte kan brytas ner och enorma mängder plastskräp tillförs naturen varje år.

Det säger Cecilia Hedfors som är sakkunnig på miljögifter på Naturskyddsföreningen. Hon har doktorerat på hur man kan göra plast av förnyelsebara råvaror och hon är även en av författarna till Naturskyddsföreningens rapport *Rätt plast på rätt plats*.

Plastens två största problem, förklarar hon, är att majoriteten av den inte är nedbrytbar. Den bryts bara sönder till mindre plastpartiklar – mikroplaster – vilket orsakar problem när den hamnar i naturen. Djur dör av att ha fastnat i eller ätit plast och mikroplaster drar även åt sig miljögifter. En del plaster innehåller även giftiga ämnen från början som kan vara farliga för människor, djur och natur.

– Ytterligare en dimension är resursförbrukningen när man tillverkar plast. Nästan all plast görs av olja som är en ändlig resurs, säger Cecilia Hedfors.

För att komma till rätta med problemen vill Naturskyddsföreningen att vi minskar vår användning av plast, att giftiga ämnen i plast helt ska förbjudas och att vi förhin-

drar att plast hamnar i naturen.

– Genom att titta på vilka plastskräp som hittas i hav och på land kan vi hitta sätt att förhindra att det hamnar där.

Återvinning är ett sätt. Att byta ut gammal spröd plast innan den går sönder är ett annat. Man kan också skapa smartare design.

– Företag borde ta ett större ansvar när de designar förpackningar. Tänk om exempelvis korken satt fast på petflaskan när man skruvat av den. Då skulle den också komma med i pantsystemet. Eller om allt godispapper, som lätt slängs iväg, var gjort av just papper som kan brytas ner i naturen, och inte av plast.

Man behöver också lösa problemet med plaster som hamnar i naturen när vi tvättar kläder av syntetmaterial. En enda tvätt kan avge 700 000 mikroplastfibrer, enligt Naturskyddsföreningens rapport.

Trots de problem som plast kan orsaka tycker inte Naturskyddsföreningen att man ska sluta att använda plast.

– Plast har många bra egenskaper som vi ska dra nytta av. Plast gör till exempel bilar lättare, så att de kräver mindre bränsle. Plast på vissa livsmedel, som till exempel gurkor, ökar hållbarheten och gör så att det slängs mindre mat i butiker och hemma

i köket. På rätt plats gör plasten stor nytta.

Cecilia Hedfors menar att vår syn på plast måste förändras så att vi börjar behandla den som ett värdefullt material istället för något som används en gång och sedan slängs bort.

– Vi behöver främja ett kretsloppstänk med produkter som går att laga och är enkla att materialåtervinna eftersom alla nyttillverkade varor tär på jordens resurser. Men det är svårt att få till eftersom en ökad försäljning av nya varor påverkar ekonomin positivt. Tänk om vi till exempel slutade att beskatta arbetskraft och bara beskattade prylar – då skulle det bli dyrare att tillverka nya saker och billigare att laga dem.

Hon är hoppfull och tror att problemen går att lösa, även om hon kan bli frustrerad över att saker tar lång tid.

– Idag pratar världen om plastskräp i haven, om cirkulär ekonomi och har förstått att det finns ett värde i det avfall vi skapar. Det är positivt, säger Cecilia Hedfors.

Vad kan jag göra?

– Gör det du vill och orkar. Ändra en vana i taget. Den som vill kontakta en politiker kan göra det, den som vill plocka skräp på promenaden gör det. Men det är politikernas ansvar att skapa en lagstiftning som gör det lätt att göra rätt ♦

Plast är bra ...

Plast används till massor av olika saker och kan göra stor nytta, som i sjukvården. Plast är lätt, ofta billigt, leder inte ström, går att forma till nästan vad som helst och rostar inte.

... och dåligt

Det går åt energi och råvaror för att tillverka saker i plast. Därför är det inte hållbart med engångsprodukter av plast som bara används en gång innan de slängs.

Plast är inte nedbrytbart. Istället går den sönder i mindre och mindre bitar – mikroplaster – som finns kvar i naturen i flera hundra år. Plast hittas överallt i naturen på hela planeten, från Arktis till Antarktis, och den kan skada djur i hav och på land.

Vad är plast?

Plast är ett samlingsnamn för olika material med olika egenskaper som oftast är tillverkat av råolja. Det finns flera tusen olika plastvarianter som innehåller olika tillsatsämnen. Gemensamt för de olika plastsorterna är att de inte finns naturligt på jorden utan tillverkas av människan.

Vad är mikroplast?

Plast i storlek mindre än 5 millimeter. Det kan antingen ha tillverkats som mikroplast eller komma från större plastbitar som brutits sönder i mindre delar. Mikroplaster i naturen kommer från bland annat plastskräp, nötning av bildäck, tvätt av syntetiska kläder, granulat från konstgräsplaner, kosmetika som vi tvättar av oss och fiskeutrustning som tappas eller slängs.

KÄLLOR:

NATURVÄRDSVERKET,
LIVSMEDELSVERKET,
NATURSKYDDSFÖRENINGEN,
HÅLL SVERIGE RENT OCH
VÄRLDSNATURFONDEN.

Vinna på att åter

En stor del av innehållet i hushållssoporna på Hagby återvinningsanläggning i Täby hade kunnat sorteras ut och återvinnas eller rötas till biogas.

Det skulle kunna ge både miljövinster och besparingar för en kommun som Danderyd.

Mjuk plast kan bli nya plastpåsar och kabelskydd.

I Sverige återvann vi under år 2016 **42 procent** av plasten.

Den hårda plasten kan bli nya dunkar, blomkrukor och byggnadsmaterial.

PÅ HAGBY återvinningsanläggning har en enorm gripklo fattat tag i nästan två ton hushållssopor. Soporna ska släppas ner i en maskin där de pressas ihop. Bakom byggnaden med gripklon finns containrar som packas med 10 ton sopor i varje, innan de lastas tre och tre på lastbilar och körs till en förbränningsanläggning.

– En tredjedel av innehållet i de där soporna är förpackningar som hade kunnat sorteras ut och återvinnas och en tredjedel är matavfall som hade kunnat rötas till biogas.

Det säger Beatrice Tjärnhell, ekologisk ekonom och tillförordnad chef för planering och kommunikation på Sörab när hon visar runt på Hagby. Siffrorna har hon fått från de plockanalyser av sopor som Sörab har gjort.

– Vi eldar upp massor av tillgångar i onödan, både i pengar och i miljövinster.

Att förbränna hushållsavfallet kostar oss flera hundra kronor per ton. Hade materialet istället sorterats ut hade vi kunnat använda det på ett bättre sätt.

Det är Danderyds kommun som tillsammans med nio andra kommuner i norrort äger bolaget Sörab och dess åtta anläggningar. På Hagby ÅVC kan Danderydsbor lämna återbruk, grov-, trädgårds- och elavfall eller farligt avfall utan kostnad. Dessutom lämnar sopbilar sin last av hushållssopor här och företag betalar för att få lämna bland annat bygg- och trädgårdsavfall. Det är en ständig ström av besökande fordon – förra året körde 300 000 lastbilar och privatbilar hit.

– Vi har ingen egen behandling här på Hagby, så allt som åker in ska också åka ut och återbrukas, återvinnas eller brännas. Bara tre procent hamnar på vår deponi, säger Beatrice Tjärnhell.

vinna

På ett år tar Hagby hand om drygt 200 000 ton avfall varav nära hälften är hushållssopor. Man tar emot det mesta utom radioaktivt avfall, mediciner och explosiva varor.

– Ett par gånger har det lämnats in en handgranat eller saker som ser ut som ammunition och då har vi fått ringa polisens bombteam och stänga anläggningen tills föremålet avlägsnats.

Sörab tog hand om 1000 ton hårdplast förra året. Plastförpackningar ska man inte lämna här utan i de gröna återvinningsbubblorna.

– Plasten skickas sedan till Småland där den med hjälp av optisk teknik sorteras upp efter plastsort och mals till pellets som säljs till företag som gör nya plastföremål av dem.

Under sina 18 år i branschen har Beatrice Tjärnhell hört samma myter kring återvinning. Som att det inte är någon idé att

sortera eftersom allt ändå blandas i lastbilarna eller att det inte är någon miljönytta på grund av alla transporter som kör återvinningsmaterial långa sträckor.

– Inget av detta är sant. Lastbilarna som hämtar exempelvis färgat och ofärgat glas vid de gröna bubblorna har skiljeväggar på flaket, så det som töms där blandas inte. Transportpåverkan är väldigt liten i förhållande till miljövinsten. Och förutom att det är en stor miljövinst att återvinna plast och andra material så finns det även ekonomiska incitament för producenterna.

Men, säger hon, även om det är viktigt att återvinna så är det ännu viktigare för miljön att vi minskar på det avfall som vi producerar.

– Vi behöver komma ifrån slit och släng-mentaliteten och minska på vår konsumtion ♦

Sverige använde drygt 200 000 ton plastförpackningar (exklusive PET-flaskor och plastbärkassar) år 2015. Det motsvarar ungefär 21 kg plastförpackningar per person.

Europa använde under samma år 49 miljoner ton plast, varav 40 procent till förpackningsmaterial.

I världen tillverkades 322 miljoner ton plast under 2015, en ökning med 40 procent jämfört med tio år tidigare.

Av plasten som tillverkas består 53 miljoner ton av syntetiska fibrer till textila material, vilket står för ungefär 60 procent av den globala textilproduktionen.

KÄLLA: NATURSKYDDSFÖRENINGEN, SÖRAB OCH FÖRPACKNINGS- OCH TIDNINGSINSAMLINGEN.

Plast kan återvinnas upp till **sju gånger**.

För varje kilo plast som återvinns sparas en liter olja och koldioxidutsläppet minskar med två kilo.

En del gammal mjuk plast och plast tillverkad utanför EU kan innehålla ämnen som inte är bra för vår hälsa. Plastleksaker som köpts inom EU efter 2007 får inte innehålla farliga mjukgörande ämnen och år 2013 uppdaterades kemikaliekraven för leksaker.

Plastbantning

Gamla plastleksaker och köksredskap åkte ut när Kyrkans förskola deltog i Danderyds kommuns satsning på *En giftfri förskola*.

Alla kommunens förskolor fick besök av Emeli Cronholm, aktiv medlem i Naturskyddsföreningen, som gick igenom allt från golvmaterial och möbler till köksredskap, pyssel och leksaker.

– Jag inventerade varje förskola tillsammans med personalen och rekommenderade vad som borde tas bort direkt och på längre sikt. Det kan finnas olika typer av kemikalier som misstänks vara eller har konstaterats vara negativa för människor – och i synnerhet för barn. Det kan vara bisfenoler, flamskydd, ftalater, perfluorerade ämnen och bly som kan orsaka negativa hälsoeffekter, säger Emeli Cronholm.

– Vi kastade mycket av det som Emeli

dömde ut där och då. Det var främst äldre plastleksaker som vi fått och en del köksredskap i plast, säger Ebba Zeno, chef för Kyrkans förskola i Danderyds församling.

I projektet ingick även en utbildnings-satsning för pedagoger och föräldrar.

– Vi lärde oss massor och jag har haft fortsatt kontakt med Emeli och stämmer av med henne innan vi köper in nya saker. Leksaker är noga reglerat här i Sverige så nya plastleksaker är oftast okej, men man ska undvika att köpa dem på marknader eller äldre plastleksaker på second hand, säger Ebba Zeno.

Kyrkans förskola är dessutom Grön flagg-certifierade av Håll Sverige Rent.

– Vi pratar mycket om återvinning med barnen, plockar skräp, återvinner och tar in mycket naturmaterial för skapande och konstruktion. Vi är även ute mycket i naturen så att barnen får känslan i sig från att de är små hur fantastiskt det är att vara, upptäcka och leka i naturen. Det gör att de senare i livet förstår hur viktigt det är att ta hand om den och värna om skapelsen, säger Ebba Zeno ♦

Porslin istället för plast i serveringen

– Våra kök är fullt utrustade med porslin och glas och vi ser det som självklart att använda det som finns, säger Madeleine Olving som arbetar som församlingsvärd.

I Danderyds församling försöker man använda så lite engångsmaterial som möjligt i serveringen.

– Det kan hända när vi inte har tillgång till ett kök, men då använder

vi engångsmaterial av papp.

I Församlingens Hus finns återvinnings-kärl för allt material, inklusive plast, men det saknas i församlingens andra samlings-lokaler.

– Vi hyr ofta ut de andra lokalerna, och vid tidigare försök har sorteringen inte fungerat. Men nu finns planer på att införa det igen, säger Madeleine Olving ♦

Församlingen har samma mål som FN

Om tolv år – 2030 – ska världen ha avskaffat extrem fattigdom, minskat ojämlikheter och orättvisor, främjat fred och rättvisa och löst klimatkrisen i alla länder.

För att uppnå det här har världens ledare förbundit sig till 17 globala mål för socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar utveckling.

– Målen har antagits i FN och Sverige har skrivit under på att vi ska uppfylla dem. Det måste göras i samarbete med andra och betyder att alla, även Danderyds församling, behöver arbeta för att vi ska nå målen.

Det säger Hanna Grimstedt som är samordnare för Danderyds församlings hållbarhetsarbete. Redan har församlingen skrivit en vision och en policy för hur församlingens hållbarhetsarbete ska bidra till att uppfylla Agenda 2030.

– Förändringar kan vara tungrodda eftersom man behöver skapa nya vanor, men vi vill göra det lätt att välja rätt.

Församlingen jobbar nu med Fas 1. Arbetet kontrolleras efter hand av revisorer och resulterar i miljödiplomering innan man jobbar vidare för att uppnå Fas 2 och Fas 3 som innebär ytterligare krav.

– Det är viktigt att vi alla tänker på hur vi använder våra resurser. Vi är kanske ”bara” en församling i Sverige. Men vi har många människor som besöker oss och vi möter många barn och unga i våra verksamheter. Det är klart att vi ska bry oss om hållbar utveckling. Idag måste alla bry sig.

LÄS MER PÅ GLOBALAMALEN.SE

Mindre plast med fleråriga blommor på kyrkogården

Perenner, blommor som återkommer år efter år, är en ny miljövänlig satsning på Danderyds kyrkogårdar.

– I år har vi planterat perenner i alla våra blomfat på kyrkogårdarna och nästa år kommer vi att erbjuda perenna blompaket till gravarna, säger Anette Bågenholm som är kyrkogårdschef.

I perennpaketen kommer det finnas blommor som blommar hela säsongen blandat med lökväxter och olika bladverk.

– Det kommer att bli riktigt vackert! Det är ju dessutom en fördel att man inte behöver byta ut dem. Eftersom perenner återkommer varje år, växer och även går att dela på så att de blir fler kommer vi på sikt kunna köpa in färre växter än vad vi gör idag.

Satsningen på perenner kommer därmed även att minska kyrkogårdens plastförbrukning med tusentals plastkrukor varje år.

– Idag köper vi in blommor tre gånger per säsong – vårblommor, sommarblommor och höstblommor – till gravarna och blomfaten och det blir otroliga mängder plastkrukor, tråg och brätten som blommorna kommer i.

Bara till blomfaten går det åt omkring 3 000 blommor varje säsong, och lika många plastkrukor.

– Just i blomfaten kommer vi att fortsätta att byta blommorna under säsongen, med den stora skillnaden att blommorna inte längre kommer att slängas utan flyttas och återanvändas. Vi väljer ut ett nytt ställe varje gång där vi massplanterar blommorna, så att det blir en riktig aha-upplevelse där året efter, säger Anette Bågenholm och avslöjar att det bland annat kommer att slå ut en äng med påskliljor någonstans på Danderyds kyrkogårdar nästa år ♦

FOTO: ELLIOT ELLIOT

Vill du hjälpa till i vårt miljöarbete?

– Sortera rätt i våra behållare för kompost och brännbart på våra kyrkogårdar.

– Välj gärna miljövänliga och återvinningsbara förpackningar till ljus och blommor.

– Välj gärna perenner och lökväxter till graven.

Edgar skapar hållbart byggmaterial av gamla plastpåsar

Vinnaren av 2017 års Childrens Climate Prize, Edgar Edmund Tarimo, bor i Arusha i Tanzania. Han fick priset för sin uppfinning i att ta till vara plastskräp i sin närmiljö och skapa billigt och hållbart byggmaterial av det. Edgar är 17 år och har redan startat egna företaget Green Venture Recycles.

Svensk handel köpte under 2017 in 832 miljoner tunna plastpåsar.

De ledande dagligvaruhandelsaktörerna i Sverige har satt ett mål om att den fossila råvaran i plastförpackningarna ska bytas ut till fossilfri eller återvunnen råvara till år 2030.

Frivilliga rensar haven

Rörelsen 4ocean startade då två unga surfare besökte Bali och såg att fiskare där nästan bara fick plast i sina nät.

Idag är 4ocean en global rörelse som handfast rensar haven och stränder på skräp, kilo för kilo och inspirerar lokalbefolkningen att arbeta tillsammans för en renare miljö.

Armband till höger är gjort av den insamlade plasten och säljs till förmån för projektet. 4ocean.com

Strandstädarna plockar upp 8000 kubikmeter marint skräp som sköljs upp på Bohusläns stränder varje år. 80 procent av skräpet består av plast.

Frivilliga privatpersoner, idrottsföreningar, skolklasser och företag städar stränderna och återvinner all plast, metall och glas som hittas.

strandstadarna.se

Viktigt att sanera köket

Studier visar på att värme gör att plast lättare ger ifrån sig tillsatssämnen och tas dessa upp av maten vi äter så får vi det i oss. Titta efter:

- Perfluorerade ämnen i non-stick beläggningar i till exempel i stekpannor och take away-kartonger. Dessa är mycket svårnedbrytbara i naturen och återfinns bland annat i blodet hos isbjörnar. Den mest välkända, PFOA, är misstänkt cancerogen.

- Svart amid-plast som finns i köksredskap har vid kontroller visat sig innehålla det cancerogena ämnet metylendianilin, som inte får förekomma i livsmedelsgodkänd plast. Hittas till exempel i svarta plaststekspadar.

KÄLLA: NATURSKYDDSFÖRENINGEN

En svensk beräknas förbruka 80 plastpåsar per år. Användningen måste minska till hälften enligt regeringens nya förordning.

(här räknas inte de tunnaste påsarna för frukt och grönt)

KÄLLA: NATURVÅRDSVERKET

Skaparen

En gammal matbricka av plast kan bli klänning till en världsartist. Men klädskaparen Bea Szenfeld tror även på recycling av själen: – Jag är övertygad om att det finns ett liv efter döden.

VID SENASTE finkamningen av sina fyra mest besökta second hand-butiker fann hon en silvergaffel som låg alldeles ensam bakom en hylla och skräpade.

– Jag fick den för en krona. Jättefin! Det finns nästan ingenting som ger mig en sådan kick som att gå igenom en massa bråte och hitta en tallrik från 1800-talet eller en gammal rock från andra världskriget. Mitt favoritfynd är en kimono från 40-talet. Den har jag i princip burit på varje mingel de senaste två åren.

För Bea Szenfeld – designer, konstnär, klädskapare, pappersvikare – har alltid haft ögon känsliga för återvinning.

Till isländska artisten Björk en jacka av rosa metallicpapper.

Till popikonen Lady Gaga en flock fantasidjur, bland annat en jättelik apa, som klippts ut av papper.

Och till kulturministern Alice Bah Kuno en Nobelprisblåsa med stora, veckade pappvingar som förde tankarna till en isprinsessa.

– I Alices fall var instruktionerna tydliga. Hon ville ha en klänning som var vacker, gjord i återvinningsbart material, gick att dansa i och – viktigast av allt – högst 65 centimeter bred för att inte störa bordsgrannarna. Jag beslöt att göra den i papper. Klippte varenda bit för hand. Du kan fatta hur fingrarna mådde efteråt ...

Fast ännu tuffare var det när Bea vek flera hundra kvadratmeter ”loppor” – ni vet sådana pappersmojänger man hade på skolgården för att spä vem man var förälskad i – till Polarprisets middag i Grand Hôtels Vinterträdgården.

– Jag tror jag beställde all golvpapp som fanns i hela Norden. Kan man flyga till månen kan man väl skära ut kvadrater i lämplig storlek direkt på fabriken, tänkte jag. Men istället anlände allting i stora rullar. I tre och en halv månad stod jag på alla fyra och vek loppor. Har aldrig varit så vältränad i hela mitt liv. När festen var slut och kungen dansade ut till vänster framåt halv fyra på morgonen stod fyra pappers-

återvinningsbilar och väntade ute på gatan. Efteråt sov jag en vecka i sträck.

För gränslöshet, besatthet, mod och konstnärlig integritet är bara förnamnen när det gäller Beata ”Bea” Szenfeld från polska broderistaden Kalisz.

Aldrig lagom. Alltid med ena benet i framtiden och det andra i någonting gammaldags, handfast och genuint – det sistnämnda ett arv från en sparsmakad uppväxt.

– Eftersom det inte fanns något att köpa bakom järnridån fick man trolle med knäna. ”Du vill ha en klänning till dockan? Jamen, sy en då vetja.” ”Du vill ha spagetti och tomatsås till middag? Visst, men då får du kavla pastan själv och hitta någon som äger ett växthus med tomater och en vitlök.”

Nöden som kreativitetens moder?

– Inte så att vi var fattiga, men ... ja, det fanns alltid något som måste göras. Jag minns hur mormor la in gurka, mamma sydde och mina morbröder framkallade ➡

”Det finns något djupt existentiellt med ett plagg som bara håller en kort tid, snabbt solkas ner, går sönder och måste köras till återvinningen. En bild av livet i sig kanske? Är det inte det som det innebär att vara människa? Att själv ingå i ett gigantiskt recycling-program?”

Namn: Beata ”Bea” Szenfeld.
Född 23 december 1972
i Kalisz, Polen.

Yrke: Konstnär, designer och klädskapare.

Bor: Lägenhet i Stockholm.

Äter: Veganskt. ”Jag skulle kunna äta en god vegansk lasagne varje dag. Eftersom jag inte äter gluten kan jag bli nästan besatt av bakade, glutenfria sötsaker. Efter att jag hade varit med i Go’kväll och fått provsmaka en glutenfri vegantårta skrev tittarna till SVT: ’Gud, vad Bea var hungrig!’ Jag bara slevade på.”

Dricker: Te. ”Jag är teoman. Har alltid egna tepåsar med mig. Och går jag på kafé kräver jag att det ska finnas sojamjölk och gubevare om porslinet är fult.”

Ser: ”Kollar film är det enda jag gör på fritiden. Favoritfilmerna Alien och In bed with Madonna ser jag gärna en gång i månaden.”

Läser: Kokböcker. ”Just nu Mathias Dahlgrens senaste om rotfrukter.”

Lyssnar: Eftersom jag är känslig för hög musik blir det helst ljudböcker eller inspelat fågelkvitter.”

➡ bilder. Vilket också fungerade stimulerande på mig. Jag kan aldrig minnas att jag någonsin hade det tråkigt. Till skillnad från många av dagens barn tror jag, som är vana att allting ska vara färdigt och serverat.

– Min uppfattning är att alla föds nyfikna och energiska, men sedan skolas till uttråkade varelser. Jag menar, hur blir ett barn som har en förälder som bara sitter och kollar tv?

Det känns därför som en tanke att Beas första kontakt med Sverige var just via en dumburk – i familjen Szenfelds fall en svartvit tv som visade Helgonet körande runt i en Volvo P1800.

– Jag var elva år när vi flyttade till Göteborg. Det var verkligen som att komma till en helt annan värld; här kunde man ju plötsligt köpa färdiga grejer. Ändå fanns något i det där med återanvändning som jag gillade.

– Så småningom började jag plugga en estetisk linje och fastnade för keramiken. Hela skoltiden handlade mycket om att sortera, kompostera och återvinna. Det som tidigare bara handlat om överlevnad för mig förvandlades till ett aktivt miljö-tänk.

Idag är Bea Szenfeld både vegan och en högst miljömedveten modeskapare. Tar strid mot en kläindustri som inte sällan anklagats för rovdrift, barnarbete och giftutsläpp.

– Jag tänkte tidigt: Men hallå, varför

skulle man inte bara kunna använda ekologisk bomull? Det är ju ändå bara en marginell skillnad i pris? Eller sy om gamla kvalitetskläder till nya, som de där frackskjortorna vars knappor fortfarande sitter kvar sedan 1800-talet?

Eller varför inte tänka helt nytt när det gäller material? 30 år gammal fick Bea uppdraget att skapa en klänning som matchade Absolut Vodkas nya kollektion.

– Jag fick idén att göra den av silkespapper. ”Hur går det med syendet?” frågade min uppdragsgivare. ”Limmandet, menar ni” svarade jag och möttes av förvånade miner. Men också en massa glädje när klänningen var klar. Jag som var van vid konstmässor där alla gick runt med sura miner upplevde plötsligt ett enormt intresse för mitt arbete.

Det skulle omsider bli kläder i både pasta, persienner och plast. De sistnämnda tillverkade hon av gamla konferensmappar, plastfickor, matbrickor och spill från tillverkningsindustrin. Lärde sig snabbt att byta symaskin och strykjärn mot skalpell, limpistol och värmelampa.

Ändå är det till papper hon ständigt återvänder. Inget material är lika spännande, formbart och billigt, menar hon. Dessutom finns det något djupt existentiellt med ett plagg som bara håller en kort tid, snabbt solkas ner, går sönder och måste köras till återvinningen, filosoferar hon. En bild av livet i sig kanske? Är det inte det som det innebär att vara män-

niska? Att själv ingå i ett gigantiskt recycling-program?

Du tror på ett liv efter detta?

– Absolut. Jag har alltid haft en stark gudstro och en övertygelse om att vi är här av en mening. Att det också finns en framtid som väntar. Ja, kanske ett förflutet också.

En ständig återfödelse à la hinduism eller buddhism?

– Vem vet? Själv kommer jag från en katolsk bakgrund där kyrkan framförallt stod för andlighet och mystik. Allting var mycket spirituellt. Det var gigantiska gotiska byggen, rökelse, valv, mörker, sång, snälla nunnor och en schysst präst som gick runt i kvarteren och såg till att alla mädde bra. Men framförallt försåg han mig med jättevackra små ikoner med turkos och guldkant. Han visste att jag höll på med mina böcker och teckningar.

Gick du på gudstjänsten?

– Mer till kyrkogården med mamma för att titta på ljusen och gravarna. Jag vet inte hur många människor jag som vuxen har släpat in i en kyrka, bara för att visa dem den fantastiska arkitekturen eller – som i domkyrkan i Lund – den där otroligt vackra sandstenen nere i kryptan. För mig har religionen aldrig inneburit pekpinna, bara ...

Möjligheter?

– Exakt. Om jag kommer till en ny stad är det till kyrkan jag går, inte till shoppingatorna. Jag tar hellre en sväng på kyrkogården än köper en massa skit ♦

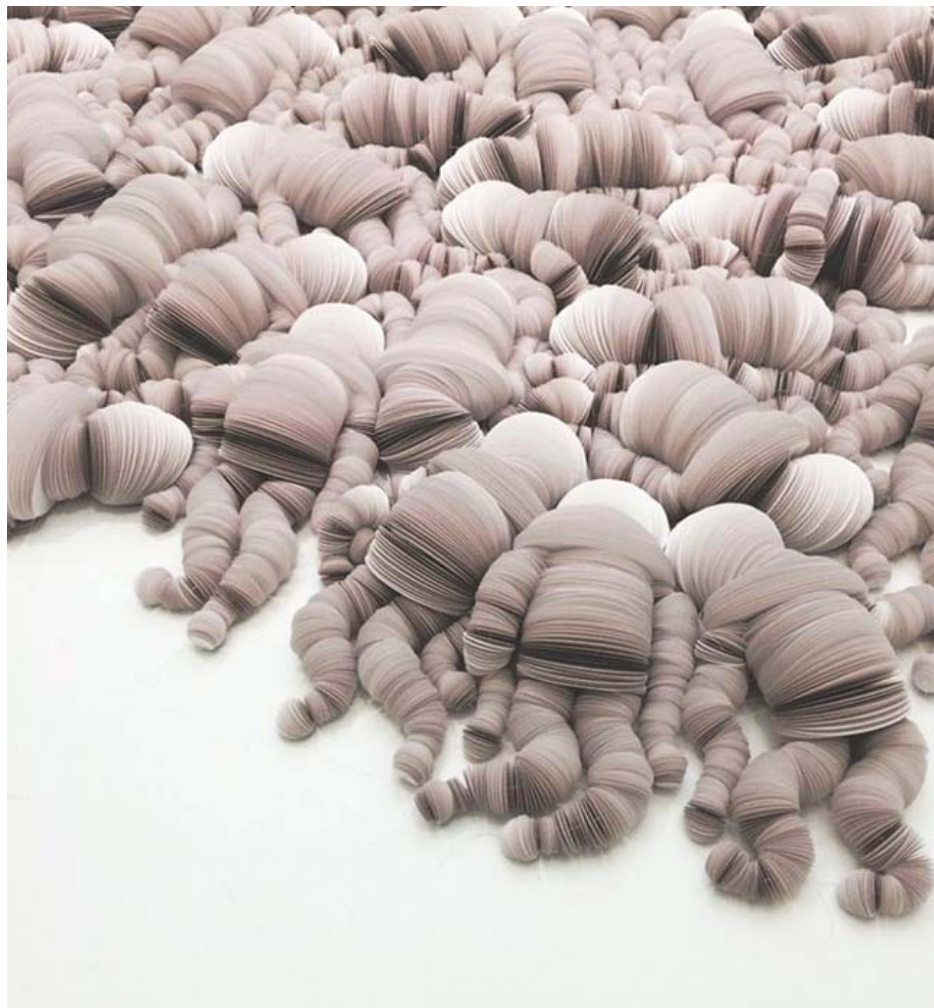

FOTO: LENA WILHELMSSON.

Beas bebis-skulpturer en reflektion över tomhet och saknad

Under Lijevalchs vårsalong 2018 ställde Bea Szenfeld ut ett projektet *Station 5* som handlar om sorg efter bortgång.

– Jag har studerat begravningsritualer och lusläst dödsannonser: Hur bär man sorg? Hur behåller man minnet av den avlidne? Kan man mäta sorg? Hur kan man ge tröst och visa medkänsla för de efterlevande? Resultatet av arbetet blev en installation bestående av bebisar gjorda av papper.

– Av alla historier och berättelser jag har läst och fått berättat, så var det de

som handlade om barn som påverkade mig och alla andra allra djupast. Installationen är en reflektion över den tomhet och saknad som uppstår och som aldrig tar slut då ett barn går bort. Svenska kyrkan har bidragit till att göra projektet möjligt.

Varje bebis-skulptur är unik och har ett eget namn, som man hittar på botten på ena foten.

Varje skulptur är gjord för hand av 100 procent återvunnet papper och vita glaspärlor. De väger cirka 1 kg och tar runt fem arbetsdagar att göra.

Pilgrimsvandring i sommar

Pilgrim Danderyd erbjuder lugna naturvandringar som förenar andlighet och poesi med skön motion. Vandringar finns även för rullstolsburna.

Ingegerdsleden

En vandring mellan Stockholm och Uppsala (100 km). Det tar en vecka att vandra hela sträckan men man kan delta enstaka dagar. Anmälan är obligatorisk. Arrangör: Sollentuna församling och Eumeniakyrkan i Rotebro. Tid: 2-7 juni. Information: Rolf Häagg 070-545 88 75.

Var inte rädd det finns ett hemligt tecken

En vandring i lugnt tempo runt Ekebysjön (2,5 km). Meditationer kring Ylva Eggehorn's dikter. Rullstolsburna kan delta. Tid: Söndag 17 juni 12.30 - 15.00 Samling: Församlingens Hus, Angantyrsv. 39 (vid Danderyds kyrka) Anmälan: Rullstolsburna kontaktar Rolf Häagg 070-545 88 75. Ta med fika.

Rulla som pilgrim

Vandring på Ingaleden i Vallentuna för rullstolsburna (8,5 km). Vi vandrar mellan Granby gård och Markims kyrka. Vandringen går mest på grusvägar. Ta med assistent eller följeslagare. Vi avslutar med middagsbön och äter vår matsäck. Ställs in vid regn. Arrangör: Sollentuna församling och Pilgrim Vallentuna. Tid: Tisdag 19 juni 10.00-15.00. Anmälan: Majken Öst-Söderlund 08-511 862 65 senast 18 juni.

Pilgrimens sju nycklar, Prova-på-vandring

Naturskön kvällsvandring på Järvafältet (4 km). Temat är pilgrimens sju nycklar, som ska uttrycka människans längtan efter att bli hel. Tid: Torsdag 28 juni 17.30-20.00 Samling: Parkeringen vid Bögs gård. Anmälan: Rolf Häagg 070-545 88 75 senast 26 juni. Ta med matsäck och dryck.

Vid dess vatten får du finna ro

Skärgårdsvandra en eller två dagar med Sollentunas pilgrimer. Vi tar båten till Svartsö i Stockholms skärgård mellan Möja och Ljusterö. Nästa dag vandrar vi på Grinda. Dag 1: Vandring på Svartsö (8 km). Båt tillbaka till Vaxholm för dig som tycker att det räcker med en dag. För dig som vill lite mer blir det övernattnings på Grinda. Logi och mat står man själv för. Dag 2: På Grinda vandrar vi längst Grindastigen (2,5 km) förbi öns högsta punkt på Klubbudden. Båda öarna har lanthandel och matställen. Accesskort, kostnad för logi, mat och båtbiljetter står du för själv. Tid: 25 augusti och/eller 26 augusti. Samling: Kajen i Vaxholm Anmälan: 23/8 för dig som vandrar en dag och 16/7 för dig som vill övernatta på Grinda. Rolf Häagg 070-545 88 75 och Katharina Wolf Erixon 070-781 95 55.

Ta med bekväma skor, kläder efter väder, sittunderlag, matsäck och dryck.

Lida värdshus.

Sommarutflykter

Ulriksdals slott onsdag 25 juli

Guidad visning med lunch på trädgårdscaféet. Åk kollektivt med t-bana till Bergshamra och SL-buss till Ulriksdals slott. Start 11.45 vid huvudentrén. Anmälan: Estelle Wiesel, 070-600 08 93 eller estelle.wiesel@svenskakyrkan.se Kostnad 120 kr för guidad tur och lunch.

Onsdag 1 augusti

Lövstabruk i Uppland

Ett av landets bäst bevarade 1700-talssamhället. En gång i tiden ett av Sveriges största järnbruk. Vi inleder vårt besök med en kort busstur med guide som berättar om bruket och byggnaderna. Efter lunch på Leufstabruks värdshus går vi på visning av herrgården med salonger, matsal, bibliotek och det gamla köket. Vi avslutar med besök i brukskyrkan med den världsberömda Cahmanorgeln. Kostnad 500 kr.

Onsdag 8 augusti

Lida idrottskyrka och Sturehovs slott

Lida idrottskyrka är belägen i Lida friluftsområde på en sluttning ned mot sjön Getaren. Efter besöket i kyrkan äter vi lunch på Lida värdshus. Resan går sedan vidare med en guidad visning av Sturehovs slott nära Mälaren i Botkyrka. Besöket avslutas med kaffebuffé i slottet. Därefter finns tid för egen vandring i parken, då det också är möjligt att besöka Sturehovs krukmakeri och sommarens utställning med blommande fuchsior. Kostnad 400 kr.

Sturehovs slott.

Onsdag 15 augusti

Konsthallen Artipelag

Artipelag är en plats för spännande konst, vacker natur och god mat. Vi börjar vårt besök med lunch, därefter guidning genom museet. Konsthallens utställningar ingår ej. Sedan kan man på egen hand vandra runt och besöka designbutiken och parken. Konsthallen Artipelag är tillgänglig för rullstolsburna och besökare med rollator. Kostnad 300 kr.

Fakta om utflykterna 1–15 augusti:

I priserna ingår bussresa (toalett ombord), kaffe, lunch, guidad visning och förfriskning. Vi besöker också äldre miljöer där bekvämligheter som hiss saknas.

Anmälan bussutflykter:

Välkommen att anmäla dig på 08-568 957 10, måndag–torsdag 9.00–12.00 och 13.00–15.00. Meddela namn, adress, telefon, eventuellt önskemål om specialkost och var du kliver på bussen.

När du har anmält dig skickar vi en faktura som ska betalas innan resan. Ingen kontantbetalning. Anmälan är bindande.

Tider bussutflykter:

Avfärd: 9.30 Eneby torg, 9.45 Danderyds kyrkas parkering samt 10.00 Myrans Livs, Mörby. Åter i Danderyd: 1 augusti 18.30, 8 augusti 17.15 och 15 augusti 16.00.

Församlingens Hus i Danderyd.

Sommarträffar med musik

Tid: onsdag 14.00–15.30.

I år bjuder vi alla på kaffe med smörgås och kaka samt andakt.

Kom ihåg att du kan ta kyrktaxi för 20 kr.

Kontakt: Elisabeth Stenberg, 08-568 957 21.

Onsdag 4 juli 14.00

Önska din allsång

Trion Jukebox: Britt Thären, sång, musikdirektör som har sjungit i Radiokören. Therese Helgesson, pianist och kompositör. Peter Hägerås, gitarr, sång och låtskrivare som bland annat har vunnit Ted Gärdestadspriset. Plats: Församlingens Hus, Angantyrsv. 39.

Onsdag 11 juli 14.00

"Vackra visor i sommartid"

Trubadur och kompositör Ove Engström sjunger tillsammans med sin dotter Beatrice visor och sånger av Evert Taube, Nils Ferlin, Bo Setterlind med flera. Plats: Kevinge Värdshus, Edsviksv. 1 A.

Onsdag 18 juli 14.00

Visor och svensk folkmusik

Sång av Elin Therese Birkelund och Samuel Lund på nyckelharpa. Plats: Kevinge Värdshus, Edsviksv. 1 A.

Gunilla Lindberg Karlsson.

Mime Yamahiro Brinkmann.

Cecilia Zilliacus.

GUDSTJÄNSTER

Danderyds kyrka
Söndagar 11.00

Djursholms kapell

Andakter ledna av lekmän.
Söndagar 17.00 mellan
1 juli och 26 augusti.

Enebykyrkan
Söndagar 11.00

Sätraängskyrkan
Midsommardagen
23 juni 16.00

Skapelsemessa med Elisabet
Munro. Kyrkkaffe.

**Övriga gudstjänster i DN
och SvD på fredagar och på
danderydsförsamling.se**

Konfirmations- gudstjänster

Sommarens fyra läger
avslutas med konfirmation
i Danderyds kyrka:

Lördag 30 juni 11.00
Läger: Biskops Arnö
Präst: Niklas Utterhall

Söndag 8 juli 11.00
Läger: Ramundberget 1
Präst: Anna Ortner

Söndag 5 augusti 11.00
Läger: Ramundberget 2
Präst: Kristin Molander

Lördag 18 augusti 11.00
Läger: Ramundberget 3
Präst: Elisabet Munro

VÅRKONSERTER

Söndag 27 maj 16.00
Petruskyrkan

*Som solsken den
dimmorna skingrar*
En bukett av vårens och
sommarens a cappella-sånger
av Lindberg, Palm och Alfvén.
Danderyds kyrkokör under
ledning av Rikard Lindberg
Karlsson.

Torsdag 31 maj 19.00
Djursholms kapell

Hemma hos Bach
Barockensemblen Oslo Circles
består av Astrid Kirschner,
violin, Toshiyuki Shibata,
traversflöjt, Mime Yamahiro
Brinkmann, cello, Karl Nyhlin,
luta och Mariangiola Martello,
cembalo. Ensemblen bjuder på
musik av Anna Magdalena Bach
och hennes make Johann
Sebastian Bach.

Söndag 3 juni 18.00
Enebykyrkan

Skapelsens morgon
Enebykyrkans kör under
ledning av Eva Wedin, Arne
Lundmark, piano. Pethrus
Gärdborn, flöjt.

Söndag 10 juni 17.00
Djursholms kapell

*KFUM:s Kammarkör sjunger
in sommaren*
Kören sjunger såväl sakral
som profan musik.
Dirigent Pär Fridberg.

HUSDJURSANDAKT För hundar, katter, andra
fyrfotingar samt deras hussar och mattar. Söndag 10 juni
16.00 andakt med prästkandidat Eva-Lisa Kullberg vid
klockstapeln vid Sätraängskyrkan. Efteråt kyrkfika.

Hugo Ticciati.

SOMMARKVÄLLS-KONSERTER

Samtliga konserter i Petruskyrkan, Kyrkvägen 27 i Stocksund. Fri entré. Efter konserten mingel på innergården.

Onsdag 30 maj 19.00

Mästar duo med musik av mästarinna

Cecilia Zilliacus, violin och Bengt Forsberg, piano, de främsta bland violinister och pianister i Sverige spelar bl a Amanda Maiers vackra sonat för violin och piano som duon nyligen spelat in.

Onsdag 6 juni 19.00

Nationaldagskonsert med Modernt och Omodernt

Två framstående ensembler bjuder på en improviserande konsert med Schuberts mässa i G-dur och nyskriven svensk musik. Hugo Ticciati med O/Modernt Stråkkvintett och Rikard Lindberg Karlsson med Danderyds Vokalensemble.

Onsdag 13 juni 19.00

Supertalang möter nestor

13-årige Hermann Pellbäck från Danderyd har vunnit många internationella piano-

tävlingar. Thomas Schuback har varit hovkapellmästare på Kungliga Operan och professor på Operahögskolan. Musik av Bach, Rachmaninov och Lidholm.

Onsdag 20 juni 19.00

Sånger för ljusa nätter

Kristina Jenneborg, sopran, Gunilla Lindberg Karlsson, violin och Rikard Lindberg Karlsson, piano och orgel. Sommarsolståndet gör den nordiska natten magisk. Exempel från Birgit Nilssons och Jenny Linds repertoar ljuder i denna konsert tillsammans med violin, orgel och piano.

Onsdag 27 juni 19.00

Grande finale med Treitlerkvartetten

Danderydsfödde Oskar Treitler har med Treitlerkvartetten etablerat sig som en av Sveriges främsta kammarmusiker. Ingår gör också Caroline Waldemarsson-Treitler, violin, Jonna Inge, viola och Filip Graden, cello.

De framför Valborg Aulins stråkkvartett i F-dur.

SVENSKA KYRKAN I DANDERYD

Församlingens Hus

Angantyrvägen 39,
182 54 Djursholm.

Växel: 08-568 957 00,
måndag – fredag
9.00–12.00 och 13.00–17.00.
Adress: Box 2021,
182 02 Danderyd
www.danderydsforsamling.se

Kommunikatörer

Christina Högberg, 08-568 957 08.
Jenny Sigeman, 08-568 957 23.

Kyrkogårdsförvaltning

Chef Anette Bågenholm,
08-568 957 40,
fax 08-568 957 28.

Våra kyrkor

Altorps kapell, Ymervägen 55,
Djursholm.

Andrum, Mörby Centrum.

Danderyds kyrka, Angantyrv. 41,
Danderyd.

Djursholms församlingsgård,
Valevägen 26, Djursholm.

Djursholms kapell, Danav. 9,
Djursholm.

Enebykyrkan, (samarbetskyrka)
Enebytorp, Christina Molin
0708-96 23 77.

Petruskyrkan, Kyrkv. 27,
Stocksund.

Sätraängskyrkan, Sjöbergsv. 32
Danderyd.

Sjukhuskyrkan,
Danderyds sjukhus,
08-123 550 00 (växel).

Kyrkoherde/kontraktspastor

Staffan Hellgren, 08-568 957 01,
070-625 13 15 (sms/mms).

Präster

Jenny Karlsson, tjl
Kristin Molander,
08-568 957 46.
Elisabeth Munro,
08-568 957 16.
Anna Ortner,
08-568 957 19.
Niklas Utterhall,
08-568 957 24.
Susanna Widner,
08-568 957 20.

Sjukhuspräster

Lisa Axelsson Runeborg,
08-568 957 42.
Carl Henric Svanell,
08-568 957 18.

Diakoner

Estelle Wiesel,
08-568 957 29.
Elisabeth Stenberg,
08-568 957 21.
Linda Almqvist
08-568 957 25.

Musiker

Johan Björling, 08-568 957 06.
Kerstin Evén, 08-568 957 49.
Rikard Karlsson, 08-568 957 07.
Anders Ölund, 08-568 957 04.

Församlingspedagoger

Stina Klimscha,
08-568 957 41.

Kyrkans förskola

Förskolorna Enen, Kyrkbacken
och Änglagaraget.
Förskolechef Ebba Zeno,
08-568 957 02.

” Plastic passion is a hard to handle
Plastic passion is a sold out scandal
Oh it's a plastic passion
It's a plastic passion ”

BOYS DON'T CRY, THE CURE, 1980